

можливостей виходу підприємства з кризового стану. В боротьбі із загрозою банкрутства, особливо на ранніх стадіях її діагностики, підприємство повинне розраховувати виключно на внутрішні можливості. Досвід показує, що при нормальних маркетингових позиціях підприємства загроза банкрутства повністю може бути нейтралізована внутрішніми механізмами антикризового управління та в рамках фінансових можливостей підприємства; використання в разі необхідності відповідних форм санації підприємства для запобігання його банкрутству. Якщо загроза банкрутства діагностована лише на пізній стадії і має катастрофічний характер, а механізми внутрішньої її реалізації не дають змоги досягти необхідного ефекту щодо відновлення рівноваги підприємства, воно повинне ініціювати свою санацію, вибравши для цього найбільш ефективні її форми [1-4].

За умов сучасного розвитку ринкових відносин в Україні антикризовий менеджмент дозволяє суб'єктам господарювання адекватно реагувати в умовах ринкової економіки. Тому елементи антикризового управління мають бути запроваджені як на успішно-функціонуючих підприємствах (у вигляді ризик-менеджменту), так і на тих, які опинилися у фінансовій кризі.

Отже, для подолання кризових явищ на підприємстві в умовах ринкової економіки необхідно чітко розуміти суть, завдання та принципи антикризового управління, які істотно відрізняється від традиційного управління підприємствами, мають свою специфіку, що пов'язана з суттєвими змінами в умовах діяльності підприємств, а також з непередбачуваністю ситуації та новими управлінськими проблемами.

Список використаних джерел:

1. Антикризисный менеджмент / А.Г.Грязнова, М.А. Федотова, А.Н.Мыринюк и др. / Под ред. А.Г. Грязновой; Ассоц. авт. и изд. "ТАНДЕМ". – М.: ЭКМОС, 1999. – 368 с.
2. Антикризисное управление: учеб. для студентов вузов, обучающ. по экон. спец. / З.М.Коротков, А.А.Беляев, Д.В.Валовой и др.; под ред. З.М.Короткова; Гос. ун-т упр. – М.: ИНФРАМ, 2001. – 432 с.
3. Булеев И.П., Брюховецкая Н.Е. Антикризисное управление предприятием / И.П.Булеев, Н.Е.Брюховецкая. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999. – 234 с.
4. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством / В.О.Василенко. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 503 с.
5. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: Монографія / Л.О.Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 580 с.
6. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія / О.О.Терещенко. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.
7. Уткин Э.А. Антикризисное управление / Э.А.Уткин. – М.: Тандем: ЭКМОС, 1997. – 400 с.

УДК 631.16

О.Ф.Томчук, к.е.н., Н.Ю.Козак,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто сутність поняття «фінансовий стан підприємства», визначено значення та завдання оцінювання фінансового стану підприємства; запропоновано пропозиції щодо його поліпшення.

В статье рассмотрена сущность понятия «финансовое состояние предприятия», определено значение и задачи оценки финансового состояния предприятия; сделано предложения по его улучшению.

In the article the essence of the term "financial condition of an enterprise"; the meaning and tasks of estimating the financial conditions of an enterprise have been defined; the ways of its improvement have been proposed.

Ключові слова: оцінювання, пропозиції, фінансовий стан, підприємство, фінансові коефіцієнти.

Успішний соціально-економічний розвиток будь-якої країни світу залежить від того, наскільки ефективно функціонують підприємства у цій країні. Успіх підприємницької діяльності значною мірою залежить від галузевої належності суб'єкта господарювання, способів та технологій виробництва, вибору складу та структури продукції чи послуг, що безпосередньо впливають на фінансові результати і в кінцевому результаті – на фінансову стійкість.

Дослідженню значення та особливостей оцінювання фінансового стану на підприємстві присвячено низку праць таких вітчизняних і зарубіжних вчених: В.П.Багрова, В.М.Іваненко, М.Я.Коробова, Л.А.Лахтіонової, Є.В.Мних, Г.В.Савицької, А.В.Чупіса, Т.В.Перехрест, О.М.Фещенко, М.О.Мельникова та багато інших.

Мета статті – розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення діагностики підприємства на підставі даних фінансової звітності з урахуванням вимог системного підходу.

Фінансовий стан підприємства – результат діяльності, який виражає фінансову конкурентоспроможність підприємства, тобто кредитоспроможність, платоспроможність, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами; він характеризується розміром засобів підприємства, їх розміщенням і джерелами. Аналіз фінансового стану – це засіб оцінювання та прогнозування результатів фінансової діяльності підприємства на основі його бухгалтерської звітності [2, с.211].

Системний підхід до аналізу фінансового стану підприємства передбачає розгляд підприємства як складної, багаторівневої і взаємопов'язаної системи, що характеризується рядом специфічних принципів, до яких належать:

✓ цілісність: підприємство як цілісна система володіє рядом властивостей, які якісно перевищують суму властивостей окремих складових, що створюють дану систему, різних підсистем і функціональних підрозділів;

✓ структурність: динаміка розвитку підприємства багато в чому визначається не властивостями окремих його структурних компонентів, а, перш за все, властивостями його структури, тим, як елементи розташовані і взаємодіють у системі;

✓ взаємозалежність системи і середовища: підприємство як система відокремлюється від середовища, формується і виявляє свої властивості у взаємодії із середовищем, у якому воно функціонує;

✓ автономність: підприємство як система існує і розвивається згідно не

тільки із загальним, а й власним, тільки їй властивим законом;

✓ адаптивність: підприємство як система володіє певною здатністю пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, адаптуватися до нових умов; по суті розвиток системи є саме процесом адаптації до змінюваних умов зовнішнього і внутрішнього середовища;

✓ ієрархічність: взаємодія елементів системи може бути подана у вигляді ієрархії зв'язків, причому характер і особливості зв'язків елементів системи мають не менш важливе системоутворювальне значення, ніж самі елементи; кожен компонент системи, у свою чергу, може бути поданий як ієрархічна система, а сама система – як компонент найбільшої системи;

✓ унікальність: у кожній великій і складній системі, такій як підприємство, завжди спостерігається неповторність деяких властивостей, якостей, елементів; унікальність властива і системам, і особливостям їх функціонування;

✓ множинність описів: через принципову складність кожної системи її

✓ пізнання вимагає всебічного розгляду, побудови безлічі різних моделей, кожна з яких описує лише певну сторону системи; розробка єдиної цілком адекватної моделі неможлива, всі прогнози поведінки систем мають імовірнісний характер [1, с.57].

Таким чином, розрахунок інтегрального показника комплексної оцінки у методиці діагностики фінансового стану підприємства має задовольняти вимогам системності.

Для виконання вимог системності діагностики фінансового стану підприємства необхідно оцінювати не тільки окремі коефіцієнти, але і їх співвідношення, структуру, що дасть змогу звести воєдино і відобразити в об'єднаному показнику множинні взаємозв'язки фінансових показників підприємства.

Головне завдання оцінювання фінансового стану – своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності, знайти управлінські рішення для поліпшення її результатів. Це розв'язується на основі дослідження динаміки абсолютних і відносних фінансових показників з виділенням, зокрема, таких напрямів:

- ✓ оцінювання балансу;
- ✓ оцінювання майна й джерел його утворення (активів та пасивів);
- ✓ оцінювання ліквідності та платоспроможності;
- ✓ оцінювання фінансової стабільності;
- ✓ оцінювання оборотності оборотних коштів;
- ✓ оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості [4,с.125].

Основним етапом оцінювання фінансового стану підприємства є оцінювання балансу підприємства, який починають із встановлення зміни валюти балансу, а потім визначають характер окремих його статей, тобто проводять горизонтальне оцінювання.

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ

Систематизувавши показники і фінансові коефіцієнти, які характеризують різні напрямки аналізу фінансового стану і найчастіше зустрічаються в економічній літературі можна побачити:

- ✓ неоднозначність визначення показника;
- ✓ часте повторення окремих коефіцієнт у різних групах;
- ✓ велику кількість фінансових коефіцієнтів;
- ✓ недоцільність використання коефіцієнт, запропонованими західними фахівцями для оцінки фінансового стану підприємств України.

Фінансовим коефіцієнтам властива ціла низка недоліків, наприклад:

- ✓ неможливість їх адаптації до економічних умов діяльності інших країн;
- ✓ декларативний характер;
- ✓ посилання на більш глибоке вивчення раніше відомих методик;
- ✓ практичний додаток носить суто ілюстрований характер і не відбиває реальних умов, що склалися на підприємстві;
- ✓ не розроблені підходи, які б враховували галузеву специфіку діяльності підприємств [3, с.72].

Найбільш обґрунтованою та достатньою буде виділена група показників (табл. 1), яка повною мірою характеризує фінансовий стан підприємства [5, с.51].

Таблиця 1

Фінансові коефіцієнти для оцінки фінансового стану

Показники	Формула розрахунку	Норматив
1	2	3
1. Аналіз майнового стану підприємства		
1.1. Коефіцієнт зносу ОЗ	Знос/первісна вартість ОЗ	Зменшення
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	Вартість ОЗ надійшло за рік /первісна вартість на кінець	Збільшення
1.3. Коефіцієнт вибуття основних засобів	Вибуло за рік ОЗ/ первісна вартість ОЗ на поч.	Менший за коеф. 1.2
2. Аналіз ліквідності підприємства		
2.1. Коефіцієнт покриття	Оборотні активи/поточні зобов'язання	>1
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(еквіваленти коштів +поточні фінансові інвестиції + деб. заборгованість) / короткострокові зобов'язання	0.6-0.8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти/ короткострокові зобов'язання	>0 збільшення
2.4. Чистий оборотний капітал, тис.грн.	Оборотні активи - короткострокові зобов'язання	>0 збільшення
3. Аналіз платоспроможності підприємства		
3.1. Коефіцієнт платоспроможності	Залучені кошти/власні кошти	>0.5
3.2. Коефіцієнт фінансування	(пасив-власний капітал) /власний капітал	<1 зменшення
3.3. Коефіцієнт забезпеченості оборотними засобами	(оборотні активи - поточні зобов'язання)/оборотні активи	>0.1
3.4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(оборотні активи - поточні зобов'язання)/валюта балансу	>0 збільшення
4-5. Аналіз ділової активності та рентабельності підприємства		
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	Виручка від реалізації/активи підприємства	Збільшення
4.2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Виручка від реалізації/середня кредиторська заборгованість	збільшення
4.3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації/середня дебіторська заборгованість	збільшення
4.4. Строк погашення деб. заборгованості, днів	Тривалість періоду/ коефіцієнт оборотності деб. заборгованості	зменшення

Продовження табл. 1

1	2	3
4.5. Строк погашення кред. заборгованості, днів	Тривалість періоду/ коефіцієнт оборотності кред. заборгованості	зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Виручка від реалізації/середня вартість запасів	збільшення
4.7. Коефіцієнт оборотності основних засобів	Виручка від реалізації/середня вартість поза обігових активів	збільшення
4.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Виручка від реалізації/власний капітал	збільшення
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий прибуток/сума активів	>0 збільшення
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток/власний капітал	>0 збільшення
5.3. Коефіцієнт рентабельності продажу	Чистий прибуток/виручка від реалізації	>0 збільшення
5.4. Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	Прибуток/совартість реалізованої продукції	>0 збільшення

Вирішити проблеми методичного забезпечення можна завдяки подальшому якісному поліпшенню та кількісній оптимізації системи фінансових коефіцієнтів, які використовуються для аналізу фінансового стану підприємства.

Вивчення й систематизація інформаційного та методичного забезпечення аналізу фінансового стану державних підприємств висвітлює ряд проблем, які негативно впливають на процес управління підприємством. Серед них найбільш актуальним є необхідність теоретичного обґрунтування методичних аспектів моделювання фінансової звітності та відповідне вдосконалення методики аналізу фінансового стану, з урахуванням сучасних вимог управління та галузевих особливостей діяльності державних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Кабаченко Д.В. Використання системного підходу при формуванні оцінки фінансового стану підприємства / Д.В.Кабаченко // Держава та регіони. Серія: Економіки та підприємництва. – 2010. – №3. – С.56-61.
2. Корженевська В.М. Роль та значення фінансової стійкості в забезпеченні стабільного розвитку підприємства / В.М. Корженевська // Держава та регіони. Серія: Економіки та підприємництва. – 2010. – №6. – С.210-213.
3. Мельникова М.О. Аналіз адаптивності існуючих методів оцінки фінансового стану підприємства для прогнозування на формальному рівні / М.О.Мельникова // Інвестиція: практика та досвід. – 2010. – №23. – С.71-74.
4. Перекрест Т.В. Фінансовий стан підприємства: оцінювання та пропозиції поліпшення / Т.В. Перекрест // Держава та регіони. Серія: Економіки та підприємництва. – 2009. – №5. – С.124-132.
5. Фещенко О.М. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану державних підприємств України / О.Фещенко // Ринок цінних паперів України. – 2009. – №1-2. – С.49-61.

УДК 339.37

А.А.Чаплінська,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

У статті досліджено сучасний стан та тенденції розвитку роздрібною торгівлі в Україні та Чернівецькій області зокрема. Проаналізовано зміни в обсягах і складі товарообігу мережі підприємств роздрібною торгівлі.